

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

127 111 111

BRNO 1980

PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O VÝSLEDKÁCH 24. SEZONY VÝZKUMU V MIKULČICÍCH

/okr. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Systematický výzkum rozsáhlé hradištní aglomerace ze 6. - 10. století se v roce 1977 soustředil na řešení tří dílčích otázek. V první řadě šlo o další sledování říčních sedimentů, tentokrát v prostoru mezi V. a VI. kostelem. Dalším úkolem je problematika vnitřního uspořádání knížecího hradu, řešená odkryvem východně od V. kostela. Třetím problémem je organizace sídliště městského charakteru, sledovaná odkryvem proti VIII. kostelu. Celkem byla zkoumána plocha více než 3000 m². Výzkumu se zúčastnili Dr. Z. Klanica, CSc. /vedoucí výzkumu/, E. Bučková, A. Bartošková, spolu s nimi technici O. Marek a R. Rutar.

I.

V roce 1977 byla splněna přípravná etapa pro rozsáhlý výzkum říčních sedimentů a přilehlých fortifikačních systémů v prostoru mezi V. a VI. kostelem. Až na úroveň spodní vody byla odstraněny mladší náplavy, a připraveno technické řešení pro odčerpání spodní vody, aby plánovaný výzkum v roce 1978 mohl probíhat bez vážných obtíží.

II.

Pokud se týká vnitřního uspořádání knížecího hradu byla v roce 1977 otevřena plocha 500 m², navazující na jedné straně na odkryv říčních sedimentů mezi V. a VI. kostelem, na druhé straně na výzkum, prováděný v okolí V. kostela v letech 1959 - 1963. Správnost výběru místa výzkumu se potvrdila dvěma důležitými objevy. Jde především o nález zbytků rozsáhlé stavby, jejíž výzkum není ještě ukončen. Objekt se skládá z dřevěné haly čtvercového půdorysu o straně asi 7 m. K hale se na východní straně přimyká čtvercovitý přístavek, který měl litou maltovou podlahu o rozměrech 3 x 3 m, vyloženou plochými kameny. V rozích maltové podlahy jsou stopy po dřevěných kůlech, které byly do ní zalaty. Ležela tu i část kamenné hlavice sloupu. Na uvedený přístavek s maltovou podlahou bezprostředně navazují zbytky žlábků, vyloženého kolno stavěnými plochými kameny, které patrně přidržovaly základové trámy srubové konstrukce dřevěné haly. Ve východní části takto ohraničeného interiéru byly odkryty základy kamenné, na maltu stavěné příčky, která nemá souvislost se stěnami haly; je situována téměř uprostřed. V okolí příčky byly zjištěny stopy lité maltové podlahy. Přesnějším časovým zařazením stavby napomáhají kostrové hroby, které přesně respektují její stěny. Pohřebiště, čítající asi 30 hrobů bylo značně porušeno pozdějšími zásahy, zejména vylupováním hrobů. Řada předmětů se proto nachází v kulturní vrstvě bez přímé souvislosti s kostrami. Mezi tyto nálezy patří pozlacený gombík, zdobený po celém povrchu obrazy ptáčků. Způsobem zpracování se tento nález blíží velkým stříbrným gombíkům ze Staré Kouřimi. Pokud se týká figurální výzdoby, najdeme k ní četné obklopy na orientálních toreutických pracích z 10. století. V hrobech kolem popisované stavby byly nalezeny stříbrné a bronzové šperky, především jednoduché náušnice s oboustranným hrozničkem a náušnice se dvěma bubínky. Jedním z chronologicky nejcitlivějších hrobových nálezů je stříbrný prsten s páskovým kroužkem a mírně vypouklým granulovaným očkem. Tento šperk lze zařadit do skupiny stříbrných granulovaných prstenů, které známe z hrobových celků na Pohansku a ve Starém Městě. Doprovodné nálezy, zejména z hr. 43 na Pohansku, který obsahoval stříbrnou lunicovou náušnici s řetízky, i z hrobů ve Starém Městě jsou různými autory vesměs shodně datovány na skloněk 9. či na počátek 10. století. To je patrně i doba, kdy vzniká v severovýchodním cípu mikulčického knížecího hradu kombinovaná dřevěná i zděná stavba, obklopená pohřebištěm. Z popisu nalezených zbytků, ale zejména z existence pohřebiště v okolí objektů vyplývá, že při jeho interpretaci musíme počítat i s možností sakrálního charakteru stavby. V případě, že další výzkum potvrdí naše domněnky, půjde o XII. kostel objevený na mikulčické aglomeraci, poprvé však zde máme před sebou kombinovanou dřevěnou a zděnou architekturu.

Popisovaná stavba se nachází v bezprostřední blízkosti opevnění, kde je naším záměrem v příštím období zjistit místo vchodu do hradiska a jeho případnou návaznost na VI. kostel.

III.

Organizaci sídliště, které se na západní straně přimyká ke knížecímu hradu, jsme věnovali odkryv o ploše asi 300 m². Místo výzkumu bylo zvoleno na okraji uvedeného sídliště, na místě protilehlém VIII. kostelu. Odkryv přinesl velmi zajímavé poznatky, týkající se konstrukce předvelkomoravského obydlí. U objektu 646 byly zjištěny drobné obvodové kůly, dokládající patrně konstrukci stěn z husté tyčkoviny. Srubová konstrukce obj. 939 přinesla mimo jiné i poměrně dobře zachovanou podlahu z dřevěných desek. Výzkum na sídlišti, které se na západní straně přimyká ke knížecímu hradu, ukázal mimo jiné i vnitřní diferenciaci v uvedené sídlištní jednotce. Proti objektům, umístěným v centru sídliště, velmi výraz -

ně vystupuje chudoba jeho okrajových částí, zejména pokud se týká zlomků nálezů z barevných kovů, které se vyskytly ve sledované ploše jen v minimálním množství.

Vorbericht über die Ergebnisse der 24. Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/. Die systematische Grabung der umfangreichen Burgwallagglomeration aus dem 6.-10. Jahrhundert im Jahre 1977 verlief auf einer Fläche von mehr als 3000 m². An den Arbeiten beteiligten sich Dr. Z. Klanica, CSc. /Grabungsleiter/, E. Bučíková, A. Bartošková, die Techniker O. Marek, R. Rutar. Vorerst wurden die technischen Vorarbeiten für die Untersuchung der Flußsedimente und der anliegenden Fortifikationssysteme im Raume zwischen der V. und VI. Kirche vorgenommen. Sofern es die Innengliederung der Fürstenburg betrifft, deckten wir eine Fläche von 500 m² ab, die auf einer Seite an die Abdeckung der Flußsedimente zwischen der V. und VI. Kirche, auf der anderen Seite an die Grabung anknüpft, die in der Umgebung der V. Kirche in den Jahren 1959-1963 durchgeführt worden war. Die Richtigkeit der Wahl des Grabungsortes bestätigten zwei wichtige Entdeckungen. Es handelt sich vor allem um den Fund von Resten eines umfangreichen Baues, dessen Untersuchung noch nicht beendet ist. Das Objekt besteht aus einer Holzhalle von viereckigem Grundriss, die eine Seite beträgt etwa 7 m. An die Halle knüpft auf der Ostseite ein viereckiger Anbau, der einen gegossenen Mörtelfussboden im Ausmasse von 3 x 3 m hatte, mit flachen Steinen ausgelegt. In den Ecken des Mörtelfussbodens sind Spuren von Holzpfosten, die in diesen eingegossen waren. Hier fand man auch den Teil eines steinernen Pfeilerkapitells. An den angeführten Anbau mit Mörtelfussboden schliessen unmittelbar Reste eines Gräbchens, das mit senkrecht gestellten flachen Steinen ausgelegt ist, die vermutlich die Grundbalken der Blockbaukonstruktion der Holzhalle zusammenhielten. Im Ostteil des dertart begrenzten Interieurs wurden Fundamente einer auf Mörtel erbauten Querwand abgedeckt, die keinen Zusammenhang mit den Wänden der Halle hat; sie ist fast in der Mitte situiert. In der Umgebung der Querwand stellten wir Spuren eines gegossenen Mörtelfussbodens fest. Einer genaueren zeitlichen Einreihung des Baues helfen Skelettgräber, die genau seine Wände respektieren. Das ungefähr 30 Gräber zählende Gräberfeld war ziemlich durch spätere Eingriffe, besonders durch Ausrauben der Gräber gestört. Eine Reihe von Gegenständen befindet sich daher in der Kulturschicht ohne direkten Zusammenhang mit den Skeletten. In den Gräbern um den beschriebenen Bau fand man silbernen und bronzenen Schmuck - vor allem einfache Ohrgehänge mit beiderseitiger Traube und Ohrgehänge mit zwei Trommeln. Einer von den chronologisch empfindlichsten Grabfunden ist ein silberner Fingerring mit Bandring und mässig gewölbtem granuliertem Buckel. Die gefundenen Gegenstände werden von verschiedenen Autoren auf anderen Fundorten sämtlich übereinstimmend in das Ende des 9. oder den Beginn des 10. Jahrhunderts datiert. Dies ist vermutlich auch die Zeit, als im nordöstlichen Zipfel der Fürstenburg von Mikulčice ein aus Holz- sowie Stein-kombinierter Bau entsteht, von dem Gräberfeld umgeben. Aus der Beschreibung der gefundenen Reste, besonders aber von der Existenz des Gräberfeldes in der Umgebung der Objekte geht hervor, dass wir bei seiner Interpretation auch mit der Möglichkeit eines sakralen Charakters des angeführten Baues rechnen müssen. Falls die weitere Grabung unsere Annahmen bestätigt, wird es sich um die XII. Kirche handeln, die auf der Agglomeration von Mikulčice entdeckt wurde, zum erstenmale haben wir hier jedoch eine kombinierte Holz- und Mauerkonstruktion. Der beschriebene Bau befindet sich in unmittelbarer Nähe der Befestigung, wo wir beabsichtigen, im nächsten Zeitabschnitt die Eintrittsstelle in den Burgwall und seine eventuelle Verknüpfung mit der VI. Kirche festzustellen. Der Organisation der Siedlung, die auf der Westseite an die Fürstenburg anknüpft, widmeten wir eine Abdeckung von ca. 300 m². Die neuen Erkenntnisse betreffen die Konstruktion des vorgrossmährischen Wohnbaues. Bei Objekt 646 stellte man kleine Umfangspfostengruben fest, die eine Wandkonstruktion aus dichtem Stangenholz andeuten. Die Blockbaukonstruktion des Objektes 939 brachte ausser anderem einen verhältnismässig gut erhaltenen Fussboden aus Holzböhlen. Entgegen den Objekten, die im Zentrum der Siedlung liegen, tritt sehr markant die Armut ihrer Randteile hervor, besonders der Funde aus Buntmetall, die auf der untersuchten Fläche nur in minimaler Menge vorkamen.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMU Z ROKU 1968 /okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Dosavadní výsledky archeologického bádání na velkomoravském hradišti v Mikulčicích jsou výsledkem soustavné mnohaleté práce početného týmu archeologů. Pomocné disciplíny archeologie se v počátečním rozsahu široce vedeného výzkumu podílely jen nepatrně, neboť jejich účast na takových výzkumech nebyla zcela běžná. Na poli archeologie se tato soustavnost počala vyvíjet až s nástupem specialisty - osteologa do Archeologického ústavu ČSAV v Brně. Od jeho nástupu v roce 1967 se počal zvířecí kostní materiál zpracovávat průběžně. Dosavadní velké nahromadění materiálu vedlo však k tomu, že byl uložen v depositářiích a následkem jeho množství mnohdy nepřehledně. Proto bylo přikročeno ke zpracování souboru materiálu do roku 1968 /Kratochvíl 1978/ a po tomto roce pak vždy jednotlivě za

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně , sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě : Bronzová dýka z únětického pohřebiště v Mušově
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné